

De l'u al deu,
western

Ford, amic meu, i l'odi a *The Searchers*

Antoni Serra

John Ford és —ho és per a mi, en tot cas— la passió del cinema o, tal vegada, perquè l'ordre del factors és pura irrellevància, és el cinema apassionat i desenfrenat. El que ha fet Ford, al llarg de la seva filmografia, no pot ser repetit ni imitat. Perquè és la voluntat irrefrenable de la desmesura imaginable i inimaginable, és la superació —pel·lícula rere pel·lícula, des d'aquell primer *The Tornado* (1917) fins a, posem per cas, *Seven Women* (1966)— de la tècnica i, sobretot, de l'estètica i de l'ètica de la cinematografia. Ford és Ford i només Ford, així de senzill i, alhora, de complicat també. I és per això mateix que vaig elegir un dels seus més emblemàtics westerns, concretament *La diligència*, per iniciar aquesta sèrie de les meves preferències del cinema de l'oest.

Però Ford és molt més —i ho dic sense cap sentiment de menyspreu, ans al contrari, som un devot heterodox (això sí) del director nat a Mai-

ne— que el *far west*, molt més que el mite, perquè no el podríem entendre, ni valorar, ni analitzar si ens oblidàssim —encara que l'oblit no és possible si no som cecs, sords i muts— de films tan essencials com *L'home tranquil·litzant*, *La taverna de l'irlandès* i *Homes intrèpids*. Fins i tot un actor encartonat, com un santet de guix d'Olot, i d'una inexpressivitat quasi malaltissa com John Wayne, sempre en surt molt ben parat en el films de Ford i sembla un actor de veritat. El que pot la genialitat d'un gran realitzador!

I he elegit un altre western de Ford, diferent al primer que vaig comentar i, a pesar de la diferència (no sols cromàtica, és clar: del blanc i negre al *technicolor*; sinó conceptual i estètica o sigui, intel·lectual), no hi ha dubte que sí és —com tota la seva obra— complementària i, en conseqüència, creadora del gran, sorprenent i magnífic món fordian. Vet aquí, idò, la meua segona preferència: *The Searchers* que traduirem com *Centaures del desert*, pel·lí-

cula realitzada l'any 1956. Per a molts comentaristes i aficionats al western —entre ells, l'amic i admirat Francesc Llinàs; i jo hi estic d'acord, encara que no amb tanta rotunditat— *Centaures del desert* és una obra mestra dins la filmografia de Ford. Una obra rodona, pensada amb rigor, materialitzada amb la seguretat estilística del Ford més madur.

És també el film de la plasmació de l'odi. De l'odi cervical —i carnal, per què no?— del personatge, interpretat per Wayne, vers l'indi. Però no m'interpretin erròniament: no hi ha altre director cinematogràfic com Ford que hagi "tractado con tanta dignidad al indio", com va escriure Llinàs amb lucidesa. Però *Centaures del desert* és l'odi, l'odi irrefrenable, absurd, dislocat, irreflexiu, atabalat i, fins i tot, imprudent. I és així, perquè Ford argumenta una crítica gens ni mica subtil a aquest mateix odi que té com

a destinatari l'indi, de l'actitud emocional i esquinçada o destructora de l'home blanc pel que fa al món i a la cultura dels antics sioux, apatxes, peus negres, etc. I és un film realitzat amb una gran, exquisida dignitat, com dignitat va tenir un posterior western, materialitzat l'any 1960, *El sergent negre*.

Quan et trobes amb films com *Centaures del desert* —o, des d'una dimensió distant al Far West, *Que verda que era la meua vall!*— aleshores queda més que justificada tota la trajectòria del director. O sigui, de John Ford. Un dels gran, un dels que han donat sentit i contingut al Setè Art.

Què hauria estat del cinema sense Ford?

És difícil de pronosticar, perquè no es pot fer anàlisi d'un present que no ha tengut passat.

Sense Ford, sempre ens queda Billy Wilder i aquella frase de Joe E. Brown, dirigida a Jack Lemmon: "Ningú no és perfecte". Malgrat que Ford, i el mateix Wilder, s'aproximen a la perfecció. ■